Çемье вулавĕ

Асамлă тĕнче

Аслăрах ÿсĕмри çынсем иртнине, ачалăхри хаваслă та телейлĕ самантсене аса илнĕ май чылай чухне çумăр çунине килĕштернине, кун пек вăхăтра алла кĕнеке тытма май пулнине каласа кăтартнине сăнанă-и эсир? Е акă тата кăсăклă хайлава хунар çутипе вăрттăн вуланине пĕлтерекен сахал-и? Кунашкал пĕлĕш чылайăшĕн пур. Ахăртнех, вĕсем хаçат тусĕсен йышĕнче те пур. Черетлĕ калав-роман кăмăлĕсене çав тери хăпартлантарнă. Ку е вăл кĕнекене паян алла тепĕр хутчен тытнă май, паллах, телейлĕ ачалăх кунĕсем аса килеççех.

Шăпах юмах-халап, сăвă-калав вуланă май ачан кăна мар, мăн çыннăн та тавра курăмĕ, ăслай хăвачĕ, ăс-хакăлĕ аталанать. Эппин, çын кăмăлĕпе те пуянлансах пырать.

Паллах, паян кĕнеке вăрттăн никам та вуламасть – ăна алла уççăнах тытать. /Кун пек пулсан аванччĕ-ха, ашшĕ-амăшĕ ывăл-хĕрĕшĕн савăнĕччĕ кăна!/ Хăш-пĕр çемьере килти библиотека йĕркелес йăла та анлă çирĕпленсе пырать. Йăхран-йăха, ăруран-ăрăва куçать ку пурлăх. «Экслибрис» мĕнне пĕлетĕр-и-ха тата? Килти библиотека пухакансемшĕн ку çĕнĕ сăмах мар паллах. Теприсем ăна пуçласа илтеççĕ. Харпăр библиотекăри кĕнекесене палăртмалли пичет палли ку.

Чăваш Ен Наци библиотеки «Ăрусене çыхăнтаракан çип: çемье вулавăшĕ ăс-хакăл аталанăвĕнче» проекта пурнăçа кĕртнĕ май «Пирĕн çемье библиотекин экслибрисĕ» конкурс йĕркеленĕ. Унта çакнашкал паллăпа усă куракан çемьесене е килте кĕнеке йышлă тытакансене унăн эскизне е идейине палăртса ĕç хатĕрлемешкĕн сĕннĕ. Тупăшăва 137 ĕç çитни тӳресене тĕлĕнтернĕ те.

Паллах, вулавăш, кĕнеке – ăрусене çыхăнтаракан, пĕр-пĕрне лайăхрах ăнланма пулăшакан паха япала вырăнĕнчех. Аслашшĕ-асламăшĕ мăнукĕсене юмах вуласа панă чухне хăйсем валли те кашнинчех çĕннине уçаççĕ, кĕçĕннисене те кĕнекепе кăсăклантараççĕ капла. Е акă тата ашшĕ-амăшĕ ача чухне мĕнле кĕнеке юратса вуланине, ку е вăл произведени епле кăмăл-туйăм çуратнине çитĕнекен ăру кăсăклансах итлемелле пек. Çавăнпах пурăнаççĕ те çемье вулавăшĕсем.

Хатĕр, усă куракан экслибриссен тупăшăвĕнче Денис Гордеев çыравçăн паллине суйласа илнĕ – шăпах вăл пĕрремĕш вырăна тивĕçнĕ. Денис Викторовичăн килĕнче 500-е яхăн кĕнеке упранать. Вĕсен хушшинче – парнеленисем те, классиксен суйласа илнĕ пуххисем те, словарьсемпе справочниксем те. Экслибрис хатĕрлес ĕçпе вара хĕрĕ Светлана студент çулĕсенчех кăсăкланнă. Кимĕ вырăнне – çăпата, парăс вырăнне – калем ӳкернĕ вăл. Ахаль мар. Çыравçă çăпатапа çӳресе çитĕннĕçке. Калемпе ăста усă курма вĕреннĕрен çиле май чăваш литературине вирхĕнсе кĕнĕ вăл.

Эсклибрис хатĕрлес енĕпе чи лайăх шухăша палăртакансем вара – Етĕрне тăрăхĕнче пурăнакан Арсентьевсем.

– Шухăшĕ тахçанах пулнă-ха, анчах алă ниепле те çитместчĕ. Конкурс ирттерни ку ĕçе хăвăртрах пурнăçлама хавхалантарчĕ. Темиçе макет та турăм. Упăшкапа вĕсенчен пĕрне суйларăмăр, – палăртрĕ кил ăшшин управçи.

Алексей Арсентьев вара икĕ сервант яланах кĕнекепе тулли пулнине, амăшĕ шкулта вырăс чĕлхи вĕрентĕ май шăллĕпе иккĕшĕ валли яланах çĕнĕ кĕнеке туяннине, çапла вĕсен йышĕ ӳснине аса илчĕ.

– Халĕ хамăр ачасем валли кĕнеке туянатпăр, – терĕç çамрăк ашшĕпе амăшĕ.

Эскиз хатĕрлес енĕпе Сĕнтĕрвăрри тăрăхĕнче пурăнакан Шипуновсем ятарлă парнене тивĕçрĕç. Вĕсем харăсах 6 ĕç тăратнă. Ку тĕлĕшпе çĕнтерӳçĕ ята Патăрьелте тĕпленнĕ Федоськинсем тивĕçрĕç. Вĕсем экслибрис эскизне ӳкернипе кăна çырлахман, ăна хатĕрлесе те хунă. Ятарлă паллăпа кашни кĕнекене мар, çемьешĕн чăннипех те пĕлтерĕшлисене, хаклисене паллă тума шухăшлаççĕ вĕсем.

– 1954 çулта пичетленнĕ «Ăста алăсем» кĕнеке пур пирĕн. Ăна асатте аттене парнеленĕ. Асатте йывăç касас енĕпе ăста пулнă. Атте те унран юлмасть. Манăн та пулать пек. Ывăл та хăтланкалать. Çак кĕнеке аттерен мана куçрĕ, ывăлăм та пăхкалать ăна. Кĕнеке кивелсех кайнă пулин те унта вĕрентсе каланисем, ӳкерсе кăтартнă схемăсем халĕ те кирлĕ. Библиотека атте килĕнче упранать. Хваттерте хальлĕхе ача-пăча кĕнекисем кăна-ха, – терĕ Дмитрий Федоськин.

Кĕнеке тĕнчи чăннипех те асамлă. Пин-пин ыйту хуравне тишкерсе тавра курăма аталантарма та, тăсти-тăсти çĕрсене çитсе çунатлантарма та, иртнĕ кун-çула таврăнса историе тишкерме те май парать вăл.

Татьяна НИКОЛАЕВА.